

Jesús i els pobres. Un diàleg amb el Dr. Josep M. Rovira Belloso

Armand Puig i Tàrrach

Rector de l'Ateneu Universitari Sant Pacià

HAURIA VOLGUT TENIR AQUEST DIÀLEG amb Mn. Rovira en un fòrum obert, asseguts l'un davant l'altre, com dos autors que han escrit en diverses ocasions sobre Jesús. Aprofito l'avinentsa d'aquest número de «Qüestions de Vida Cristiana» per poder-ho fer d'una altra manera, més pausada i reflexiva (*scripta manet!*), i m'afegeixo al merescudíssim homenatge que se li tributa en ocasió dels seus noranta anys. El qui subscriu ha estat alumne, primer, i col·lega, després, del Dr. Rovira Belloso. Va tenir la sort de seguir el seu curs sobre el tractat del Misteri de Déu l'any acadèmic 1973-1974. Recordo les seves classes, plenes d'encerts i de saviesa teològica, i la manera com el professor ens feia assaborir la matèria i ens portava al cor de la teologia i ens posava la teologia al cor. Són classes que han deixat una petja que recordo amb molt d'afecte i d'agraïment. Posteriorment, al cap d'uns quants anys, vaig compartir amb ell i amb l'enyorat bisbe Pere Tena un curs a tres (un teòleg sistemàtic, un liturgista, un biblista), que venia a ser una Introducció a la Teologia de segon nivell. Tot, a la Facultat de Teologia de Catalunya, ara enquadrada en l'Ateneu Universitari Sant Pacià.

El diàleg que em proposo d'emprendre tindrà com a base el llibre *Qui és Jesús de Natzaret?*, publicat l'any 2005, ara fa dotze anys. Aquest llibre és, potser, el testament acadèmic de Mn. Rovira. L'autor pretén fer entendre, com diu en la Introducció, el missatge i la persona de

El Dr. Rovira és un teòleg sistemàtic, però és
ahora un home profundament enamorat de la
Sagrada Escripura i del món i de la cultura en
què viu.

Jesús. Vol fer una obra que aproximí Jesús al lector, que presenti amb claredat la relació que poden tenir amb Jesús les persones del nostre present. Mn. Rovira no desitja fer una cristologia ni elaborar una biografia sobre Jesús ni escriure un llibre exegetíc sobre la seva història. Certament, vol tenir en compte la història i aquells autors que han tractat la persona de Jesús des del punt de vista històric, però vol entrar a la fe des de la història, amb la intenció de fer comprendre a fons allò que Déu ha obrat en el món i en els homes per mitjà de Jesús.

En altres paraules, el Dr. Rovira fa una aproximació espiritual a la persona de Jesús, fonamentada en l'exegesi i focalitzada en una lectura teològica i existencial. Ell és un teòleg sistemàtic, però és ahora un home profundament enamorat de la Sagrada Escripura i del món i de la cultura en què viu. Per tant, la seva aproximació a Jesús és teològica i, en conseqüència, espiritual. Mn. Rovira ressegueix la història de Jesús i dibuixa els seus perfils amb la mirada que li prové d'una teologia de to sapiencial, pastada per molta reflexió. Les seves interpretacions van sempre més enllà d'una lectura mecànica del text bíblic. Els tocs adreçats al lector construeixen una imatge creïble de Jesús. No som lluny del gènere literari —«meditació teològica»— que el Papa Benet XVI / Joseph Ratzinger va fer servir en els seus tres volums sobre Jesús. El llibre del Dr. Rovira és un clar precedent de l'obra papal, i cal llegir-lo des d'aquesta perspectiva.

En l'Epíleg del llibre esmentat, el Dr. Rovira Belloso es fa la pregunta sobre qui era Jesús. Són pàgines denses, que sorgeixen de la pedagogia que caracteritza l'autor, com a escriptor i com a professor. Potser la fórmula que les resumiria millor és la que va emprar un altre teòleg sistemàtic, el cardenal Walter Kasper, en la seva coneguda cristologia. Deia Kasper que hi ha un misteri, una essència, sobre Jesús, el Crist, el Fill de Déu, que els textos evangèlics s'esforcen a presentar.

El misteri de la persona de Jesús, com bé subratlla el Dr. Rovira, es troba en la seva vinculació amb Déu. Des de la seva humanitat arribem a la seva condició divina, i des de la seva condició divina entenem el perquè de l'encarnació.

Certament, els evangelis són un relat que no té com a objectiu principal explicar què va fer Jesús, ni com ho va fer, ni quan ho va fer. Un evangeli està preocupat per explicar la identitat del protagonista absolut del relat, i les diverses informacions que forneix són constitutives del relat, però no en són l'element definidor. Els evangelis pretenen explicar Jesús —«dire Jesús», en la terminologia de Jean Noël Aletti— de manera narrativa, no en forma de poema o de profecia. Un evangeli és un relat dels fets i les paraules de Jesús la finalitat del qual és apropar el lector a la seva persona. Per això el quart evangeli canònic, l'Evangeli de Joan, no forneix moltes de les informacions que es troben en els tres evangelis sinòptics, i, malgrat això, és a ple dret i títol un «evangeli», ja que tot el que s'hi troba està orientat a donar raó de la persona de Jesús. En el Quart Evangeli Jesús és l'home de la paraula i del discurs, que parla sovint d'ell mateix, millor dit, que parla de la seva relació amb el Pare. Els termes «Pare» i «Fill» són essencials en l'Evangeli joànnic.

El misteri de la persona de Jesús, com bé subratlla el Dr. Rovira, es troba en la seva vinculació amb Déu. Des de la seva humanitat arribem a la seva condició divina, i des de la seva condició divina entenem el perquè de l'encarnació. El nus de la cristologia neotestamentària és el nexa indissociable entre les condicions divina i humana de Jesús. En l'home Jesús i en el seu misteri darrer i profund, en el nus d'aquest misteri, conflueixen les dues mirades, la que va de baix cap a dalt (cristologia ascendent) i la que va de dalt cap a baix (cristologia descendent). Per això em pregunto si cal escollir una de les dues aproximacions, si hem de triar, posant les coses a l'extrem, entre l'arianisme i el monofisisme, o bé si cal comprendre, com va fer Calcedònia,

el nexa i el misteri que hi ha en Jesús. Potser la diferència amb Calcedònia ha de ser la de l'enfocament: l'horitzó, cal que sigui el d'una cristologia narrativa, arrelada en el relat evangèlic, que llegeixi teològicament els misteris de la vida de Jesús. En conseqüència, cal entrar en l'itinerari vital de Jesús de Natzaret i preguntar-se teològicament per aquells elements que el configuren, també des del punt de vista històric.

Com subratlla amb encert Mn. Rovira, Jesús va ser un predicador jueu itinerant, fonamentalment a Galilea, però també a Perea, Judea i Jerusalem, tots ells territoris de majoria jueva, amb alguns viatges fora d'aquestes fronteres, sobretot a la zona del llac de Genesaret (la Decàpolis), eventualment a la tetrarquia de Felip i a Fenícia. Cal llegir acumulativament els quatre evangelis canònics i donar, més que no pas llevar, credibilitat a les informacions geogràfiques que s'hi troben. En aquest punt, l'Evangeli segons Joan té informació abundosa que no es pot desestimar. Per exemple, tot fa pensar que la durada del ministeri de Jesús inclou tres pasqües, la qual cosa implica dos anys i escaig d'activitat efectiva (els anys 28 i 29 i els tres primers mesos de l'any 30 dC).

Les anades de Jesús a Jerusalem amb motiu de les grans festes jueves (Pasqua, Tabernacles, Dedicació), és una altra dada interessant, que explica l'existència d'una relació continuada de Jesús amb la ciutat de Jerusalem i els seus encontorns. Per exemple, els evangelis sinòptics refereixen la lamentació de Jesús sobre la ciutat en la qual manifesta que s'ha adreçat als seus habitants moltes vegades intentant de convèncer-los de la bondat del seu missatge («quantes vegades he volgut aplegar els teus fills», Mt 23,37 par. Lc 13,34). O bé hi ha notícies sobre persones anònimes, com l'amo del pollí que Jesús fa servir per a l'entrada solemne a la ciutat, o com l'amo de la casa on tindrà lloc l'últim sopar amb els deixebles, que es troben en tots tres sinòptics i que indiquen que Jesús ha tingut temps i ocasions per teixir una xarxa de relacions amb la gent de Jerusalem.

Això fa més comprensible el final de la vida de Jesús. El sopar pasqual de l'any 30 dC va tenir lloc la nit de divendres 7 a dissabte 8 d'abril (vegeu Jn 18,28). La Pasqua jueva era mòbil i aquell any va

Rovira defineix les benaurances com «una benedicció de Déu i un projecte de vida humanitzador». I tot seguit s'autocorregeix: «més que un programa són una comunicació de vida».

caure en dissabte; per això llegim en Jn 19,31 que «aquell dissabte era una diada solemníssima». Però Jesús va decidir fer un sopar amb els seus deixebles un dia abans, el capvespre de dijous dia 6 d'abril, quan ja era fosc i per tant ja havia començat el dia 7 d'abril. Aquell sopar no podia ser, doncs, pasqual, sinó de to pasqual. Jesús va donar-se en l'últim sopar, de manera anticipada mitjançant el sagrament del pa i del vi, i va donar-se a la creu, oferint el seu cos i la seva sang. La correlació és perfecta, entre allò que és significat i allò que ho significa. En vint-i-quatre hores va succeir tot: del cenacle al sepulcre, de l'escalf de l'àpat compartit a la fredor de la pedra sobre la qual van disposar el cos mort del crucificat, passant per l'hort de Getsemaní, la casa d'Annàs, la casa de Caifàs, el pretori de Pilat situat al palau d'Herodes el Gran, la residència d'Herodes Antipes ubicada en el palau dels asmoneus i el Gòlgota, el turó de les execucions fora de les portes de la ciutat. Posseïm moltes dades històriques sobre Jesús, sobretot sobre l'últim sopar, la passió i mort —l'últim dia de la seva vida terrenal.

Però, com subratlla encertadament el Dr. Rovira, les paraules de Jesús, transmeses pels evangelis, no són poques. Entre les més carregades de sentit, hi ha les benaurances. Les coneixem per les versions de Lluc (6,20-26) i Mateu (5,1-12). Mn. Rovira les defineix com «una benedicció de Déu i un projecte de vida humanitzador». I tot seguit s'autocorregeix: «més que un programa són una comunicació de vida». Hi ha tres realitats significades per les paraules del Dr. Rovira: «benedicció», «projecte» i «comunicació». Jesús proclama benaurats els pobres perquè són objecte de la benedicció de Déu, i convida a construir un projecte de proximitat amb ells. L'amor de Déu pels pobres, que és benedicció per a ells, fonamenta l'amor nostre envers els pobres. Aquest és el projecte de tota vida cristiana i de l'Església de Crist en el seu conjunt.

Jesús assumeix l'opció fonamental de Déu a favor dels pobres i la converteix en l'eix del seu ministeri. L'Evangeli del Regne és dels pobres i per als pobres. Ells són els posseïdors i els destinataris.

A nivell discursiu, amb Lc 6,20-26 com a rerefons, les benaurances són l'afirmació de la posició de Déu en relació als qui sofreixen el pes feixuc de la vida: els qui ploren i s'afligeixen, els qui passen fam i necessitat, els qui són odiats i marginats. En una paraula, Déu es posa al costat dels pobres, els dona la seva benvolença, com la dona al seu Fill estimat i la manifesta en relació a ell, batejat en el Jordà i transfigurat en el Tabor. Els pobres són «uns altres cristos» perquè davalla sobre ells l'amor misericordiós del Pare en forma de benaurança, tal com aquesta amor va davallar sobre Jesús. «Feliços els pobres» equival a dir: «Déu fa feliços els pobres». Jesús i els seus amics són benaurats perquè Déu és al seu costat, perquè Déu els regala el seu amor preferent i primer. Segons Jesús, els pobres són els primers, no perquè no tinguin pecat —aquesta és la gran diferència entre ells i nosaltres, i Jesús—, no perquè estiguin adornats de totes les virtuts, sinó perquè Déu fixa la seva mirada sobre els desvalguts i els exclosos de la terra. Per això podem dir que Jesús assumeix l'opció fonamental de Déu a favor dels pobres i la converteix en l'eix del seu ministeri. L'Evangeli del Regne és dels pobres i per als pobres. Ells en són els posseïdors i els destinataris.

A nivell performatiu, amb Mt 5,1-12 com a rerefons, es produeix un acte de comunicació, poderós i efectiu, en virtut del qual les benaurances esdevenen una vida que brolla de Déu mateix i que arriba a tots aquells que accepten d'entrar en el seu esperit. El Dr. Rovira té raó de dir que això és més que un programa o un projecte. És una manera de viure que prové d'una comunicació de vida per part de Déu. De la mateixa manera que el Regne és dels pobres, al Regne hi accedeixen els compassius, els nets de cor i els pacificadors, en la mesura que se senten tocats per l'amor del Senyor. Aquests són els qui

Els pobres en l'esperit només ho seran realment si es posen al servei dels pobres i tenen presents els pobres com a petits del Regne, com a preferits del Pare.

han escollit la misericòrdia, la netedat de cor i la pau. Ens podem preguntar per què ho han fet. Ens podem demanar per quines raons i de quina manera hi ha homes que trien la misericòrdia en comptes de l'odi o la indiferència, la netedat en comptes de l'obscuritat i la duresa, i la pau en comptes de la violència, intensa o difusa. La raó tan sols pot ser un acte de comunicació que ve de Déu, el fet que l'Evangeli de les benaurances els hagi tocat per dins i ells no s'hagin resistit a l'alenada de bé que els venia al damunt.

El qui entra en l'esperit de les benaurances, és a dir, el qui es posa al costat dels pobres, dels afligits, dels qui ploren, dels necessitats i dels exclosos, seguint la paraula de Jesús i la manera de fer de Déu, aquest veurà com el bé entra en el seu cor i es convertirà en home de misericòrdia, transparent i de pau. Mateu no ha aigualit amb la seva benaurança dels «pobres en l'esperit» la benaurança rotunda de «vosaltres, pobres» que es troba en Lluç. El qui opta pels pobres i entra en una relació d'amistat amb ells, el qui es troba amb ells i els coneix, el qui es deixa sol·licitar pel clam que puja de tants llocs de dolor, aquest entendre i viurà la benaurança dels pobres en l'esperit. Com explica el P. Jacques Dupont en el seu estudi sobre les benaurances, el pobre en l'esperit és, en darrer terme, l'humil, el qui s'inclina davant de Déu, el qui no afirma el seu jo de manera autosuficient i vana. L'humil és el qui es nega a si mateix, el qui renuncia a posar-se al centre de tot, i reconeix la joia de l'Evangeli, el goig que ve del Senyor. Per això «pobres» i «pobres en l'esperit» no són dues expressions que s'hagin de contraposar. Més aviat els pobres són molt sovint pobres en l'esperit, ja que reconeixen en ells l'amor de Déu, la seva presència, la seva companyia, i participen activament de la seva misericòrdia. D'altra banda, els pobres en l'esperit només ho seran realment si es posen al servei dels pobres i tenen presents els pobres com a petits del Regne, com a preferits del Pare.

S'ha dit sovint que Lluç és l'evangelista dels pobres, però Mateu no es queda enrere. El primer gran discurs de Jesús, el «Sermó de la muntanya» (cc. 5-7), comença amb la benaurança dels «pobres en l'esperit» (5,3), i l'últim discurs, el discurs escatològic (cc. 24-25), es tanca amb l'anunci del judici final, en el qual Jesús s'identifica per dues vegades amb els «germans meus més petits» (25, 40. 45). Hi ha com un gran segment de tipus inclusiu que agermana les benaurances i el judici final. Tot Mt està inclòs en dues referències que s'han de llegir l'una en relació a l'altra: els pobres són els petits del Regne, els germans de Jesús. A propòsit de Mt 25, el Dr. Rovira afirma que aquest text assenyala «la importància que en el seguiment de Jesús tenen el respecte i l'amor (no tan sols l'assistència) als pobres i desvalguts». Fidel a la seva hermenèutica del text, que cerca d'anar sempre una mica més enllà de la literalitat, el Dr. Rovira dóna una indicació preciosa sobre l'abast del que es diu en l'episodi del judici final.

Aquest episodi és una paraula profètica —i no tant una paràbola, com pensa Mn. Rovira amb molts altres autors—, i, com a tal paraula profètica, vehicula un missatge. La força del text descansa, doncs, sobre el missatge més que no pas sobre la cronologia dels esdeveniments narrats. L'episodi és una profecia sobre el present més que no pas una pura descripció de quelcom que ha de passar. Succeirà allò que el text diu, però allò que hi llegim es refereix *també* al passat d'aquell futur, és a dir, al nostre present. El Jutge de la fi dels temps convida «els beneïts del meu Pare», els qui són ovelles del seu ramat, a entrar al Regne preparat des de sempre. La raó perquè aquests surtin del judici recompensats és que van donar menjar al qui era seu al tron del judici universal, i també li van donar beure, el van acollir i el van vestir, i el van visitar quan estava malalt o era a la presó. Parlem, doncs, d'un jutge afamat i assedegat, estranger i despullat, malalt i presoner. La rèplica dels invitats al Regne no es fa esperar: no recorden haver ajudat mai aquell personatge gloriós i temible quan —segons diu ell mateix— es trobava en necessitats tan grans. El Jutge replica amb un *coup d'effet* espectacular, dient: «tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, m'ho fèieu a mi» (v. 40).

Els pobres són el criteri del judici final. I, si ho són del final de la història, vol dir que ho són de tota la història. Els pobres són criteri de veritat del cristianisme de tots els temps.

És curiós que el Jutge tracti tots els beneïts de la mateixa manera i a tots ells digui que el van auxiliar en les seves necessitats. ¿És un Jutge que no s'ha mogut mai de la història humana? Efectivament, sempre s'hi ha mantingut. Hi ha restat en la persona dels pobres: els qui passaven necessitat d'aliment (menjar i beure), els qui tenien necessitat de tracte digne (una casa, un vestit) i els qui patien necessitat de llibertat (per mor de la malaltia o de la presó que els tenien retinuts). Després, per tal de reblar el clau i significar la gravetat del que es diu, es descriu el segon batent del gran finestral, el que es refereix als maleïts. A ells se'ls aplica la mateixa mesura, però amb resultats diametralment oposats: els beneïts entren a la vida eterna, mentre que els maleïts van al càstig etern.

Notem que els uns superen el criteri usat pel Jutge, mentre que els altres fallen. Allò que més colpeix, però, és que el criteri no és extrínsec a aquell, sinó que li és del tot proper. Tan proper que el criteri és ell mateix. Jutge i Llei coincideixen. No hi ha, per tant, error possible. El Jutge no ha de sospesar el grau de culpabilitat basant-se en una legislació fixada en uns codis legals, on la normativa ha de ser objecte d'aplicació després d'una ponderada reflexió que garanteixi la imparcialitat. Aquí no hi ha dubte possible. El Jutge judica en funció del que ell ha rebut en la persona dels pobres: acolliment o refús. Per tant, els pobres són el criteri del judici final. I, si ho són del final de la història, vol dir que ho són de tota la història. Els pobres són criteri de veritat del cristianisme de tots els temps. Allí on hi hagi algú que confessi Jesús, el Crist, com a Senyor de la història, aquest tractarà els pobres com a germans de Jesús mateix —facin mala olor, siguin incòmodes o vagin bruts. Són els germans petits del Jutge de vius i de morts!

No hi ha, doncs, risc d'assistencialisme, com alertava encertadament Mn. Rovira, quan l'ajuda s'adreça als qui són reconeguts com a

vives imatges de Jesús, autèntica carn del Senyor. L'assistencialisme és la caritat mancada d'ànima, feta de rutina i de costum. En l'estat de benestar en el qual vivim, hi ha moltes persones que exigeixen respostes a les administracions i, d'altra banda, senten que s'han de mostrar solidàries amb els qui estan mancats de recursos. Però quan un pobre és vist tan sols com un assistit, com un «usuari», com algú que usa un «recurs» que se li ofereix, l'amor cap a aquesta persona pot quedar ofegat per la distància, per una manca d'implicació personal, per una mirada que no arribi a ser mirada de misericòrdia. En canvi, darrere una mirada personal cap al pobre tal com Jesús el mirava, hi ha un afecte i una amistat que exclouen qualsevol burocràcia, beneficència i assistencialisme. Si darrere el rostre del pobre, hi ha el rostre del Senyor, la mirada cap al necessitat no pot ser cap altra que la mateixa mirada que adrecem a Jesús.

Aquest és el camí de l'Església dels pobres, que va obrir el papa sant Joan XXIII en el ràdiomissatge de l'11 de setembre de 1962, un mes abans de l'inici del Concili. Aquell dia el Papa Joan es va referir a la necessitat de construir una «Església de tots, particularment dels pobres». La profecia del Papa Roncalli va donar veu a una sensibilitat que va acompanyar la celebració del Concili Vaticà II, amb el Cardenal Giacomo Lercaro i el seu assessor don Giuseppe Dossetti, i el grup «L'Església dels pobres» del Col·legi Belga, com a portaveus —sense oblidar l'anomenat «Pacte de les catacombes». Un segon moment de la recepció de les paraules del Papa Joan va ser l'encíclica «Populorum Progressio» (1967), del papa beat Pau VI, que assenyala el pas cap al tema del desenvolupament dels països pobres i de l'humanisme integral, que ha d'entomar una Església que es considera a si mateixa experta d'humanitat. L'embranchida d'aquesta gran encíclica és continuada pel magisteri dels papes sant Joan Pau II i Benet XVI, fins que s'arriba a la «Evangelii Gaudium» (2013), on el Papa Francesc explica la fórmula encunyada pel papa Joan, parlant d'«una Església pobre i per als pobres». Són cinquanta anys de lluminositat que es va intensificant en l'esperit i la praxi de l'Església.

El P. Alexander Mén, prevere i teòleg rus assassinat el 1990, va escriure que el cristianisme estava per descobrir, que tot just érem a les

Caldrà que arribem al Vaticà II, dos mil anys després de l'inici del cristianisme, perquè els pobres siguin situats al centre de la vida de l'Església.

beceroles. Tenia raó. La història de la pobresa té moments culminants, en els segles IV i V amb la «descoberta» de la caritat envers els pobres —com ha demostrat Peter Brown—, en la figura i profecia de sant Francesc en el segle XIII, en els múltiples carismes de vida religiosa que sembren l'Església en l'època de la Reforma catòlica (segles XVII-XIX). Però caldrà que arribem al Vaticà II, dos mil anys després de l'inici del cristianisme, perquè els pobres siguin situats al centre de la vida de l'Església. Dit d'una altra manera, potser és ara que hem tot just començat a entendre l'abast profund i la dimensió última de l'Evangeli de les benaurances i de Mateu 25.

El Vaticà II es va cloure el 8 de desembre de 1965. En el discurs final el papa Pau VI va presentar la paràbola del bon samarità com «el paradigma del Concili». El Dr. Rovira, quan parla de Mt 25 com a text emblemàtic sobre els pobres, esmenta encara la paràbola del bon samarità, la multiplicació dels pans i el rentament de peus. Vol-dria tancar aquest diàleg amb Mn. Rovira reflexionant sobre els pobres i la paràbola de Lc 10,30-37, que va precedida d'un breu diàleg entre Jesús i un mestre de la Llei (vv. 25-29).

Lluc, artista de la ploma i, segons la tradició, del pinzell, posa en llavis del doctor de la Llei dues preguntes. La primera es relaciona amb allò que cal fer per posseir la vida eterna (v. 25), mentre que la segona es refereix a la interpretació del terme «proïsme» («els altres»), «que haig d'estimar» (v. 29). La resposta a la primera pregunta, la dóna la Llei de Moisès amb el doble manament de l'amor («estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor» i «estima els altres com a tu mateix»). El mestre de la Llei cita les paraules justes de l'Escriptura i respon, per tant, correctament. Jesús es limita a replicar amb aquesta frase: «Fes això i viuràs» (v. 28). La resposta a la segona pregunta és, de fet, tota la paràbola i, més en concret, la intervenció del mestre de

Aquí hi ha la clau de la relació amb els pobres: veure'ls i compadir-se'n, adonar-se que existeixen i tenir-ne misericòrdia, fixar-se en ells, sense fer veure que no s'han vist.

la Llei, que respon, també correctament, a la pregunta de Jesús sobre qui va ser proïsme de l'home malferit pels lladres. Jesús replica igualment amb una frase que és paral·lela a l'anterior: «Vés, i tu fes igual» (v. 37).

Queda clar que la paràbola del bon samarità és també la paràbola de l'home malferit i abandonat a la vora del camí pels seus agressors, és a dir, la paràbola del qui de cop cau en la prostració més gran, en la pobresa més absoluta. L'home que baixa de Jerusalem a Jericó es troba tot d'una sense res: físicament, no es pot valdre per ell mateix, i li han pres fins i tot el vestit. És un home reduït a la mínima expressió: mig mort i nu. La vida se li escapa. Els bandolers s'han rabejat amb ell, omplint-lo de cops i deixant-lo en un estat lamentable, aquell estat en què no es pot distingir si un és mort o és viu —aquesta és una de les raons per les quals el sacerdot i el levita passen de llarg, perquè no volen embolicar-se, des de cap punt de vista, amb un home desconegut i anònim. L'home de la paràbola és un pobre, un necessitat de tot. No té res i necessita que algú l'ajudi. Altrament, en ple desert de Judà, al bat del sol, morirà.

El samarità no és un potentat. Viatja dalt la seva cavalcadura, porta queviures per al viatge (entre els quals, oli i vi) i duu també draps que li serviran per embenar les ferides de l'home mig mort. Quan arriba prop de l'home que jeu a la vora del camí, el veu i se'n compadeix. Aquí hi ha la clau de la relació amb els pobres: veure'ls i compadir-se'n, adonar-se que existeixen i tenir-ne misericòrdia, fixar-se en ells, sense fer veure que no s'han vist. La misericòrdia és el resultat de la mirada. Qui vagi pels carrers de la ciutat distret en les mil imatges que passen pels ulls, o bé tancat en si mateix, tan sols pendent dels propis pensaments o de la música que surt dels auriculars o de l'enèsima telefonada del mòbil, difícilment serà capaç de

veure els pobres. I si no hi ha ulls per a veure, tampoc n'hi haurà per a mirar. Amb la mirada, la compassió és una flamarada que travessa el cor i fa que un «algú» es converteixi en «proïsmes».

Curiosament, però, la pregunta de Jesús al mestre de la Llei, al final de la paràbola, no és sobre quin dels tres que van passar pel camí va considerar l'home mig mort com a «proïsmes». La qüestió és la de quin dels tres va comportarse com a «proïsmes», qui va ser «proïsmes» de l'home mig mort. La pregunta no és «qui és el meu proïsmes» —aquesta és la pregunta del mestre de la Llei!— sinó «de qui ets tu proïsmes?», a qui t'has aproximat com a proïsmes, de quin pobre has tingut misericòrdia. És aleshores que es pot dir: fes tal com el samarità ha fet. Ocupa't dels pobres, com el samarità es va «ocupar» de l'home anònim del camí de Jericó. Porta'l a l'hostal i fes-te càrrec d'ell com si fos un de la teva família. Salva-li la vida. Compleix la profecia: dóna el teu pa als famolencs i fes que la teva llum s'alci en la foscor, i el teu capvespre sigui clar com el migdia (cf. Is 58,10).

Orígenes, i amb ell una part molt important de l'exegesi, identifica el samarità amb Jesús, que té cura de nosaltres, gent mig morta a la vora del camí, que necessita la misericòrdia del Bon Pastor per a veure guarit el seu pecat i portat a l'hostal que és l'Església. A la llum de la mateixa paràbola del bon samarità i de Mt 25, potser caldrà complementar aquesta interpretació i veure en l'home mig mort Jesús i els seus germans més petits, els pobres. Ell i ells són el nostre proïsmes. «Vés, i tu fes igual».

Moltes felicitats, Dr. Rovira!